

*О.І. Зарицький, канд.техн.наук, Д.О. Тикул, Н.Ю. Цаплан
(Національний авіаційний університет, Україна)*

Пожежна безпека та актуальні виклики в військовій авіації.

Наводяться та аналізуються проблемні питання щодо пожежної безпеки у військовій авіації. Пропонуються шляхи розв'язання вказаних питань.

Пожежна безпека у військовій авіації є критично важливим аспектом для забезпечення безпеки та ефективності операцій. Пожежі можуть виникати через різні фактори, включаючи ворожі атаки, технічні неполадки або аварійні ситуації. Тому управління пожежною безпекою є важливою частиною діяльності військової авіації та критично важливим аспектом для забезпечення безпеки особового складу, техніки та матеріальних ресурсів.

Військова авіація України відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки та оборони країни. Її основне призначення включає захист повітряного простору, підтримку наземних військ, а також виконання розвідувальних та ударних завдань.

Призначення військової авіації України[4]:

- 1.Захист повітряного простору: Виявлення та знищення ворожих літальних апаратів, забезпечення контролю над повітряним простором країни.
- 2.Підтримка наземних військ: Нанесення ударів по ворожих позиціях, підтримка операцій сухопутних військ, забезпечення транспортних і медичних перевезень.
- 3.Розвідка і спостереження: Збір інформації про розташування і переміщення ворожих сил, моніторинг ситуації в зоні конфлікту.
- 4.Виконання спеціальних завдань: Проведення антитерористичних операцій, евакуація важливих осіб та гуманітарні місії.

Склад військової авіації України[4]:

Тактична авіація — це різновид військової авіації, який призначений для ведення самостійних або спільних операцій з сухопутними військами. Вона діє на театрах воєнних дій, підтримуючи бойові операції на землі. До складу Повітряних Сил належать роди авіації: бомбардувальна, винищувальна, штурмова, розвідувальна, транспортна, спеціальна, БПЛА.

Армійська авіація — це складова військ що входить до складу Сухопутних Військ (штурмові вертольоти, багатофункціональні вертольоти) і виконує завдання, пов'язані з підтримкою бойових дій на землі.

Морська авіація Військово-Морських Сил має на озброєнні літальні апарати наземного і корабельного базування та включає протичовнові, транспортні, пошуково-рятувальні компоненти та авіацію вогневої підтримки дій військ (сил).

Загалом, військова авіація — це не лише техніка, а й важливий елемент національної оборони, який забезпечує безпеку та стратегічну перевагу.

Пожежна небезпека на об'єктах військової авіації можуть виникати з різних причин, і важливо вживати заходи для їх попередження, а у разі виникнення ефективного подолання [2].

Пожежа є одним із найрозповсюдженіших видів техногенних небезпек і спостерігається через неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується в часі та просторі [1].

До основних причин виникнення пожежі на об'єктах військової авіації відносяться: ворожі атаки (бойові дії), диверсійні дії або терористичні акти, аварії катастрофи літаків, вертольотів, технічні несправності авіаційної техніки та техніки обслуговування, помилки при експлуатації авіаційної техніки, людський фактор, погодні умови, наявність вибухонебезпечних речовин (набої, боєприпаси, паливо-мастильні матеріали), пожежі на прилеглих об'єктах.

Причинами виникнення пожеж на авіаційній техніці є: ворожі атаки (бойові дії), відмова електричної системи, порушення в паливній системі, порушення техніки безпеки під час заправки, розряди атмосферної електрики, механічні пошкодження, порушення правил пілотування пілотами, порушення правил експлуатації техніками, тощо.

Класифікація пожеж внаслідок воєнних дій може бути доволі складною, оскільки навіть одна подія може спричинити кілька видів шкоди. Крім того, варто враховувати, що це тільки загальні категорії, а конкретні ситуації можуть варіюватися в залежності від конкретних обставин [3].

Пожежна безпека у військовій авіації під час війни має особливе значення з кількох причин:

1. Високий рівень ризику: Військова авіація працює в умовах активних бойових дій, що підвищує ймовірність виникнення пожеж через пошкодження авіаційної техніки, боєприпасів або пального.

2. Вартість і значення техніки: Військові літаки та інша авіаційна техніка є дорогими і стратегічно важливими ресурсами. Втрата або пошкодження таких одиниць техніки може мати серйозні наслідки для оперативної спроможності і безпеки.

3. Безпека персоналу: Екіпажі літаків, технічний персонал та інші військові спеціалісти мають бути захищені від ризиків, пов'язаних з пожежами. Належна підготовка і заходи безпеки можуть врятувати життя і зменшити травматизм.

4. Оперативність: У бойових умовах важливо, щоб військова техніка була готова до негайного використання. Пожежі можуть викликати затримки в обслуговуванні та ремонті літаків, що вплине на їхню оперативність.

5. Захист стратегічних об'єктів: Аеродроми, склади боєприпасів і пального є критично важливими об'єктами, які можуть стати мішенями для атак. Належна пожежна безпека допомагає запобігти руйнуванням та зменшити вплив атак на ці об'єкти.

6. Наслідки для навколишнього середовища: Пожежі на військових базах або в зоні бойових дій можуть мати негативний вплив на навколишнє середовище, що може призвести до подальших екологічних і соціальних проблем.

7. Дотримання стандартів і протоколів: Під час війни важливо дотримуватися міжнародних стандартів і протоколів пожежної безпеки для забезпечення ефективного реагування на надзвичайні ситуації.

Основними заходами щодо запобігання виникненню пожеж на об'єктах військової авіації є:

1. Протипожежні заходи на аеродромах:

- Інфраструктура: Наявність спеціалізованих протипожежних споруд, таких як резервуари для води, системи водопостачання, спеціальні пожежні станції.

- Огляд і технічне обслуговування: Регулярна перевірка та обслуговування протипожежного обладнання, включаючи системи спринклерів, вогнегасники та пожежні машини.

2. Забезпечення безпеки авіаційної техніки:

- Технічний стан: Регулярний огляд і технічне обслуговування літаків та іншої техніки для запобігання витокам пального і можливих коротких замикань.

- Зберігання пального: Дотримання норм безпеки при зберіганні і заправці літаків, зокрема використання захисних систем для попередження витоків.

3. Протипожежні тренування і підготовка:

- Навчання персоналу: Регулярні тренування для особового складу щодо дій у випадку пожежі, включаючи користування протипожежними засобами і евакуацію.

- Симуляції: Проведення тренувальних маневрів для відпрацювання дій у реальних умовах, таких як аварійна посадка або загоряння під час технічного обслуговування.

4. Безпека на борту літаків:

- Аварійні системи: Наявність на борту літаків систем раннього виявлення диму і вогню, а також автоматичних систем гасіння пожежі.

- Процедури у разі загоряння: Докладні інструкції та протоколи для екіпажу і пасажирів про дії у разі пожежі, включаючи використання рятувальних засобів і обладнання.

5. Контроль і моніторинг:

- Системи спостереження: Встановлення камер відеоспостереження і датчиків для моніторингу потенційних джерел пожежі на території аеродромів авіабаз.

- Звітування і аналіз: Регулярне ведення звітів про інциденти та проведення аналізу для вдосконалення процедур безпеки.

6. Співпраця з цивільними службами:

- Координація: Тісна співпраця з місцевими пожежними службами і медичними установами для швидкого реагування у випадку пожежі.

Пожежна безпека у військовій авіації є комплексною системою заходів, що включає запобігання, гасіння, навчання та реагування. Вона потребує постійного вдосконалення і оновлення з урахуванням нових технологій, зміни умов експлуатації і потенційних загроз. Забезпечення високого рівня пожежної

безпеки є важливим для захисту життя особового складу, техніки та забезпечення ефективності військових операцій.

Список літератури

1. Наказ начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України від 25.09.2018 року № 318 “Про затвердження Інструкції з організації діяльності штатних пожежно-рятувальних підрозділів та гасіння пожеж на об’єктах Міністерства оборони України та Збройних Сил України”.

2. Наказ Міністерства оборони України від 02.04.2019 року №143 “Про затвердження Правил забезпечення пожежної безпеки в системі Міністерства оборони України”, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11.07.2019 за № 764/33735.3.

3. Довідник керівника гасіння пожежі: [Науково-виробниче видання.] – Київ: ТОВ “Київська книжково-журнальна фабрика”, 2017, – 320 с.

4. <https://www.mil.gov.ua/>.